

AKTUALNE METODSKE ORIJENTACIJE DJELOVANJA U SOCIJALNOM RADU²

Heinz Karlusch¹

PERSPEKTIVE METODSKOG SOCIJALNOG RADA

Paradigme djelovanja u okviru socijalnog rada trenutno se mijenjaju i zaslužuju biti povodom detaljnije rasprave i razmišljanja o temeljnim kompetencijama aktualnog socijalnog rada. Takve promjene socio-strukturnih i osobnih orijentacija djelovanja metodskog socijalnog rada navedene su u sljedećim natuknicama i primjerima:

- od »koncepta nedostataka« do »koncepta jakih strana«
- od *couch* (terapija) do *coach* (pratitelj, trener)
- od »klijenta« (briga) do »korisnika« i »kupca« (usluga)
- od »rada na slučaju« odnosno od *caseworkera* do »socijalnog menadžmenta« odnosno *casemanagera*³
- od »fokusa na unutarnje psihičke aspekte« do »fokusa na životnu situaciju« (»mreže«)
- od »prilagodbe« pojedinaca do »integracije« pojedinaca u društvo

¹ Dr. Heinz Karlusch, psiholog, terapeut, supervizor i coach, profesor je na Akademiji za socijalni rad u Beču. Više o njemu može se naći na www.psychologe.karlusch.com.

² Članak pod nazivom "Perspektiven der methodische Sozialarbeit" je preuzet iz časopisa *Soziale Arbeit in Österreich*, 4/05, 8-15.

³ Danas se sve više govori o tzv. *caremanagementu* odnosno vođenju skrbi (opaska urednice).

- od »smirivanja« pojedinca do »aktiviranja« pojedinaca i društvenih skupina
- od »monokulturnog konformizma« pojedinaca do njihove »multikulturne inkluzije« u društvo.

Ovakve promjene u koncipiranju djelovanja socijalnog rada mogu dovesti do poteškoća pri opisu profesionalnog identiteta socijalnog rada. Stručnjaci u području socijalnog rada kao i donositelji odluka, suradne profesije, korisnici i drugi koje zanima socijalni rad mogu postaviti pitanja da li se i kako socijalni rad definira »zapravo« i »neovisno o vremenu«. Možda se tražena »univerzalnost«, trajna temeljna kompetencija socijalnog rada, može bolje prepoznati i ilustrirati ako se socijalni rad predstavi raznim inačicama.

POJAVLJIVANJE I PROMJENA METODSKIH ORIJENTACIJA U VREMENU OD 1900. DO 2000. GODINE

U kontekstu nešto više od stogodišnje povijesti socijalnog rada, cilj metodске orijentacije u socijalnom radu uvijek je bio i jest ovisan o specifičnim društvenim uvjetima, o znanstvenim spoznajama i o komuniciranim, promišljenim iskustvima u praksi, ali i o konceptima i vodećim strategijama određenih institucija i područja djelovanja. Ovisno o vremenskom razdoblju, ovi se utjecaji očituju u različitom omjeru i tijekom vremena mijenjaju stupanj izraženosti. Pri tome utječu na aktualne perspektive metodskih ciljeva i pristupa te na odgovarajuću dominantnu predodžbu socijalnog rada o samom sebi. Gledajući s distance, o obilježjima konkretnih pristupa u socijalnom radu u različitim se vremenskim razdobljima, primjerice, može govoriti kao o »birokratizaciji« socijalnog rada pri preorijentiranju na upravljanje i administrativno djelovanje, o »pedagogizaciji« pri preorijentiranju na odgoj i obrazovanje, o »politizaciji« pri preorijentiranju na kritiku društvenih odnosa, o »subjektiviziranju« i »terapeutiziranju« pri preorijentiranju na rad s psihičkim zdravljem, o »ekonomizaciji« pri preorijentiranju na gospodarsku učinkovitost, itd. U daljnjem tekstu smo ilustrativno obratili pažnju na neke od tih pristupa socijalnom radu.

»MEDICINIZIRANJE« I »PEDAGOGIZIRANJE«

Dobar je primjer »mediciniziranja« i »pedagogiziranja« u socijalnom radu djelovanje socijalnog liječnika i gradskog vijećnika, sveučilišnog profesora dr. Juliusa Tandlera. On je nakon Prvog svjetskog rata, 1918. godine u Beču, osmislio razne mjere za poboljšanje zdravlja i odgoja u socijalnoj skrbi za mlade. Radi sprečavanja širenja tuberkuloze, na inovativan je način osnovao ustanove i službe socijalne skrbi za tuberkulozu. Za smanjenje tada visoke stope smrtnosti dojenčadi razvio je djelatnosti u kojima su liječnici pružali pomoć u savjetovalištim za majke grada Beča. Uveo je odgojno savjetovanje u službe

H. Karlusch: Aktualne metodske orijentacije djelovanja u socijalnom radu

javne skrbi za mlade i preodgoj malodobnih delikvenata, umjesto direktnog slanja »zapuštene« djece i mladih u popravne domove. Sve ovo ukazuje na Tandlerovu značajnu socijalno-medicinsku i socijalno-pedagošku reformatorsku kreativnost (Simon, 1975.).

O ulozi i zadaći socijalnog rada Tandler govori: »(...) jer nije točno da se socijalni rad iscrpljuje u identifikaciji pojedinačnog i da socijalni rad ne znači više od prenošenja dobra od onoga koji ju posjeduje onome bez sredstava. Socijalni rad nije samo odgajanje pojedinca, već cijelog naroda« (Tandler, 1930.).

Djeca i mladi se u »medicinskom modelu« percipiraju i psihosocijalno dijagnosticiraju prije svega kao (još) »nefunkcionirajuća«, »manjkava« bića. Iza ove logike nalazi se shvaćanje socijalnog rada, orijentiranog na deficite, koji u procesu pomoći za dobrobit korisnika definiranih kao »manjkavih«, pokazuje kako se oni trebaju »pravilno« ponašati prema shvaćanju socijalnog rada.

Kao temeljna orijentacija djelovanja, ova perspektiva iz današnjeg pogleda realno i intervencijski previše je plitka i može dovesti do neželjenih »nuspojava«, kao npr. do »proročanstva koje samo sebe ostvaruje«. ⁴ U relativiziranom obliku fokus na »ranjivost« klijenta jest i ostaje važan dio socijalnog rada.

»POLITIZACIJA«

Primjer »politizacije« socijalnog rada i socijalne pedagogije je društveno-kritički pokret '68. Pokrenuli su ga i provodili mnogi predstavnici ovih profesionalnih grupa javno i unutar institucija s akcijama za »slobodnom«, odnosno »demokratskom i ekološkom« obnovom (Hollstein i Meinhold, 1973.). Socijalni rad kao cjelina radikalno je kritiziran i definiran kao instrument represije i kontrole građanske klase. Pravi izvor skrbničkog djelovanja bila je potreba za pomaganjem koju su imale žene iz građanske klase (Peters, 1973.), a čiji je cilj jednostrana prilagodba klijenata⁵ na društvo, da funkcioniraju pozitivno u zajednici. To je u njemačkom govornom području formulirala slavna metodičarka Marie Kamphuis (1963.) u svom udžbeniku o *caseworku* (socijalni rad s pojedincem). Tadašnji studenti socijalnog rada u najrazličitijim su se akcijama solidarizirali s marginaliziranim grupama kao što su počinitelji kaznenih djela, buntovna mladež i mladi u domovima koje su percipirali kao žrtve izrabljivačkog klasnog društva. Pri tome su se često sramili svog vlastitog privilegiranog, građanskog porijekla i uloge socijalnog rada kao zanimanja (Giovanelli-Blocher, 1985.).

⁴ Naziv za samoispunjenje proročanstva, tj. pojavu da proročanstvo potiče nastanak takvih uvjeta koji pogoduju ostvarenju onoga što se očekuje. Prema: Petz, B. (ur.) (2005). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap, str. 377.

⁵ Pojam klijent je tada bio dominantan pojam kad se govorilo o korisnicima usluga socijalnog rada (opaska urednice).

Više su puta u »alternativnim pokretima i scenama« bezuspješno i djelomično blisko korisnicima pokušavali ponovno oblikovati svoj život - kao »kontra-svijet« kapitalističkom »realnom svijetu« koji se sastoji od prisila.

U fokusu metodskog promatranja »političko-sociološkog modela« korisnici socijalnog rada percipiraju se kao bića koja ovise o društvenim institucijama i koja su pod njihovom kontrolom. Iza ove logike nalazi se radikalno kritičko shvaćanje socijalnog rada čiji je cilj dovođenje u pitanje etabliranih društvenih tradicija i struktura i poticanja sociokulturnih promjena.

Ideali prosvjetiteljstva »jednakost«, »sloboda« i »solidarnost« (bratstvo) smatraju se pokretačima promjena u mnogim socijalnim pokretima.

Kao i ranije u »ženskom pokretu«, poticanje »jednakosti« i »slobode« često su bili istaknuti ciljevi pokreta iz '68., npr. kroz rodni aktivizam. Odražavali su se »demokratizacijom institucija - razvojem multi-profesionalnih timova istoga statusa u socijalnim institucijama« ili, općenitije, poticanjem na »ukidanje hijerarhijskih odnosa u društvu«. Naglašavanje »solidarnosti«, odnosno obaveze o solidarnosti, bio je značajan motiv Juliusa Tandlera, predstavnika »radničkog pokreta«: zadatak socijalnog rada izvodi se - kaže Tandler (1930.) - iz jasnog etičkog ugovora unutar ljudskog društva. S jedne strane nalazi se pravo potrebitih na pomoć, a s druge strane obaveza društva da pruža pomoć. Protiv naglašavanja »solidarnosti«, koja bi mogla dovesti do podcjenjivanja čovjekove »vlastite kompetencije«, bili su socijalni pokreti koji su u prvi plan stavljali pravo na vrijednosti »slobode« i »jednakosti«. Pokret *settlement*⁶ koji je 1884. u Londonu zastupao Samuel Barnett značajno je utjecao na socijalni rad na međunarodnoj razini (Müller, 1992.). Ciljevi su, umjesto davanja milostinje, bili suradnja odnosno suživot između pripadnika gornjeg i donjeg sloja društva, a s time u vezi i partnerska »jednakost« između bogatih i potrebitih. To je bilo naglašeno kao radikalna nova vrijednost socijalnog aktivizma. Slično kao i pokret osnaživanja, kako ga je 1984. zastupao, pokrenuo i na međunarodnoj razini širio Julian Rappaport u SAD-u (Herringer, 2004.), oba pokreta žele poticati vrijednosti autonomnog organiziranja života (»sloboda«) i ideje aktivnog civilnog društva (»jednakost«) s ciljem ravnopravnog sudjelovanja u društvu (Keupp, 1990.). To su postale vodeće orijentacije sa socio-strukturnom perspektivom u profesionalnom djelovanju socijalnog rada. Sociokulturna perspektiva zahtijeva ograničavanje vlastitog djelovanja, jer: »Zar nije potrebna 'hiperprofesija', kompetencija koja dopire do posljednje granice ljudske sposobnosti za ublažavanje ili čak liječenje kritičnih događaja i preokreta izazvanih globalizacijom i drugim makro-društvenim razvojem?« (Hellmann, 1999.).

Prije svega, važan postulat metodskog socijalnog rada jest i ostaje »dvostruka pomoć«, kada u profesionalnom socijalnom radu razmišljamo i osobno i strukturno, i djelujemo na odgovarajući način.

⁶ zajednice življenja, op. prev.

»SUBJEKTIVIRANJE« I »TERAPEUTIZIRANJE«

»Subjektiviranje« i »terapeutiziranje« socijalnog rada u kasnim 70-im i 80-im godina povremeno se tumači kao reakcija na kratkotrajnu - često utopijama vođenu - raspravu o mijenjanju društva, a čija je posljedica vraćanje na pojedinca, na subjekt korisnika, i na vlastiti duševni život (Schmidt-Grunert, 1999.). Povremeno se kretanje između suprotnih polova usmjerenih prema promjeni društva i prema promjeni pojedinca pojašnjava drugim kvazi kulturno-epohalnim pokretom promjene (*Schaukelbewegung*) kao tumačenjem za iznenadni procvat terapije 70-ih i 80-ih godina, naime kretanje između polova orijentacije prema objektivnosti i racionalnosti te orijentacije prema intuiciji i emocijama. Kao protuteža snažno kognitivno-prirodnoznanstveno i teorijski sociološki usmjerenom školovanju i usavršavanju na području socijalnog rada, studenti i oni koji rade u praksi socijalnoga rada bili su jako fascinirani raznovrsnim metodama i tehnikama koje su nastale diferencijacijom iz mnogih smjerova psihologijskih i psihoterapijskih škola, koje su bile usmjerene na osjećaje na osobnoj i životnoj razini, na subjektivno opažanje i smisao za rekonstrukciju subjektivne stvarnosti (Hinte i Springer, 1987.).

Dihotomija druge vrste, naime ona o vrijednosnim stavovima, može dovesti do i približiti daljnje interpretacije masovnog interesa za terapijske škole. S jedne strane je ideja patrijarhalnog čovjeka, naime ideja hijerarhijske klasifikacije i funkcionalne prilagodbe čovjeka i industrijske kulture podjele rada. A nasuprot tome, s druge strane je ideja čovjeka iz koncepta samoaktualizacije, autonomije i osnaživanja, izvedena iz humanističke psihologije i psihoterapije.

U socijalnom radu se s entuzijazmom teži ciljevima i slijedi ciljeve »autonomnog odlučivanja i djelovanja« (Rogers, 2000.) i u mjeri u kojoj pojedinac sam postaje središte planiranja, odlučivanja i djelovanja uspješnog vođenja života, u socijalnom se radu ostvaruju procesi osnaživanja (eng. *empowerment*) (Herringer, 2002.). Orijetacija na čovjekove resurse i jake strane u metodičkom socijalnom radu postala je važna opcija djelovanja (Antonovsky, 1997.). Čak i kada klasični terapijski smjerovi zaoštravaju gledište orijentirano na deficite, znanstvena i praktična rasprava i razvoj modernih koncepata sistemskog i ekološkog pristupa usredotočili su se na osobnu kompetenciju i resurse čovjeka i njegovog životnog okruženja (Herringer, 2002.). »Davatelji« i »primatelji« socijalnog rada zajednički rade na strukturiranju socijalnog života (Stark, 1996.).

Kao drugu posljedicu rasprave o terapiji Hinte i Springer su favorizirali gledište o »novoj profesionalnosti« socijalnog rada. U diskusiji o pojmu »kompetencija djelovanja«, s jedne se strane radi o stručnjacima koji integriraju stručno znanje i vještine, a s druge strane o uvjerenjima i obrascima djelovanja utemeljenim na vlastitim biografskim iskustvima korisnika. Svjesnost i prihvaćanje vlastitog duševnog života i životnog svijeta smatra se i u ovom je kontekstu važan preduvjet za pristupanja s korisnikovim životnim okruženjem s poštovanjem i prihvaćanjem. Utemeljeno iskustvo o sebi i superviziji koji su logično povezani

s radnim poljem socijalnog rada, Hinte i Springer shvaćaju kao prilike i nužnosti za stjecanje ovih profesionalnih kompetencija (Hinte i Springer, 1987.). Mnoge ustanove za školovanje i usavršavanje socijalnih radnika nude razvoj osobnosti i integriranje profesionalnog i osobnog iskustva kao samorazumljive sastavne dijelove ciljeva i sadržaja svojih programa.

Nemali broj osoba koje profesionalno djeluju u socijalnom radu smatrale su psihoterapijske (dodatne) kvalifikacije kao podizanje vrijednosti svoga profesionalnoga profila, a od 1991. godine - stupanjem na snagu Zakona o psihoterapiji - kao početak nove profesionalne karijere. Psihologijsko-terapijska orijentacija socijalnog rada imala je i ima uvjetnu važnost za određivanje zadataka u praksi socijalnoga rada (Galuske, 1998.) jer shvaćanje sebe, osobito u profesionalnom smislu, nerijetko može dovesti do individualističke profesionalne perspektive koja umanjuje socijalni rad - posebnim usmjeravanjem na unutarnje psihičke aspekte nekog problematičnog stanja. Opći cilj socijalnog rada, naime uključivanje u savjetovanje socijalnih i psihosocijalnih aspekata i aspekata vezanih uz okružje, ostaje fokus socijalnog rada u okviru bio-psiho-socijalnog shvaćanja zdravlja, poremećaja i bolesti s perspektivom »dvostruke pomoći« (Pauls, 2004.). Sadržajna preklapanja i razgraničenja u višeprofesionalnom radnom kontekstu između socijalnog rada i psihoterapije zahtijevaju još produbljivanja, teorijskog rada i pojašnjenja, osobito prilikom uvođenja specijaliziranih profesionalnih profila socijalnog rada u obrazovanje, kao npr. u trenutno planiranom uvođenju poslijediplomskog studija kliničkog socijalnog rada u Njemačkoj (Pauls 2004.;Wilfing 2005.).

»EKONOMIZACIJA«

»Faza menadžmenta« u socijalnom radu kasnih 80-ih, 90-ih godina i sve do danas naglašeno se javlja u društvenom okruženju neoliberalne tržišne orijentacije i sve oštrijim borbama za podjelu tržišta. Njezin razvoj prvenstveno je motiviran potrebom da samo dokazi o efektivnosti i djelotvornosti socijalnih aktivnosti jamče napredak odnosno preživljavanje socijalnih organizacija. »Promašena primjena profesionalnog socijalnog rada olakšava se nedovoljnim osvjetljavanjem njenih gospodarskih strana. Znatan dio krivnje za ovaj nedostatak nalazi se u ideološkom i ignorantskom shvaćanju ekonomije mnogih predstavnika profesije u prošlosti. Socijalni rad koristi resurse, čini ih pristupačnim i gospodari njima (ispravno ili loše). Danas treba zahtijevati provjeru djelotvornosti usluga i ustanova te dokaz o djelotvornosti, općenito više razmišljanja i polaganja računa po pitanju djelotvornosti.« (Wendt, 1992.). Socijalne ustanove trebaju krenuti na put prema razvoju u »socijalna poduzeća« koja »proizvode« posebne socijalne usluge koje se sve više mjere kriterijima utrživosti i ekonomičnosti.

No, u socijalnim se organizacijama radi o usklađivanju interesa ekonomije (gospodarstva) i ekoloških zahtjeva (okolina, životni svijet) i osobito o potrebama i ciljevima

H. Karlusch: Aktualne metodske orijentacije djelovanja u socijalnom radu

socijalnoga rada, a stoga i o pojašnjenju i provjeri »socijalne uskladivosti gospodarskih organizacija« (Staub-Bernasconi, 1995.). Pitanja koja se postavljaju u ovoj djelatnosti često istražuju je li određivanje socijalnih ciljeva na temelju gospodarskih ciljeva njima toliko podređeno da se više ne ostvaruje prava socijalna svrha organizacije i njeni socijalni standardi kvalitete, odnosno da korisnici doživljavaju neuspjeh. Takve provjere socijalne uskladivosti pretpostavljaju da profesionalne snage socijalnog rada i menadžment organizacije definiraju i utvrde ciljeve i stručne standarde kvalitete. Kako bi se ova mjerila mogla potvrditi na tržištu nasuprot mjerilima maksimiranja dobiti, sa socijalne je strane neophodno artikulirati i precizirati humane ciljeve usluga, pri čemu se u određenoj mjeri »*social stakeholder values*«⁷, postavljaju nasuprot »*shareholder values*«⁸ (usp. Wendt, 1998.).

»Prema tome, metode socijalnog rada neizbježno trebaju preko svojih konstrukata i pojmova omogućiti vjerodostojnost kvalitete koja se može intersubjektivno predočiti. Tek jasni, precizni metodski konstrukti, koji su formulirani na temelju osiguranog znanstvenog znanja i koji se odlikuju unutarnjom konzistencijom i vjerodostojnošću (između ostalog bez proturječja), omogućavaju socijalnim radnicima da ostvare kvalitetan dijalog s korisnikom (klijentom i financijerom, ulagačem). Stručnjak tako razvija mogućnost samoprocjene i stječe kompetenciju racionalnog, samostalnog upravljanja profesionalnim procesom u smjeru kvalitete.« (Krüger, 1999.).

Razvoj stručnih standarda koji se mogu komunicirati u području metoda, ciljeva i uvjeta djelovanja i njihove ocjene time sve više postaju bitan zadatak profesionalnog socijalnog rada. Dosadašnja praksa nekih socijalnih ustanova, u kojoj su se novi troškovi osoblja i opreme već smatrali potvrdom za pružene usluge, sada više nije dovoljna. Prenošenje kompetencija socijalnog upravljanja (socijalno gospodarstvo) za vođenje socijalnih poduzeća postaje sastavnim dijelom školovanja i usavršavanja u području socijalnog rada.

Postavljaju se nova pitanja o »ekonomizaciji« socijalnog rada i o njima se raspravlja; na primjer: »Prema kojim se uzorima i vrijednostima definiraju i zahtijevaju mjerila o kvaliteti usluga za 'proizvodnju' socijalne skrbi? Pružaju li evaluacije '*audit society*', (društvene revizije) (Power, 1997.) samo prividne stvarnosti, jer istinsko 'socijalno' izmiče provjeri? Čini li (nas) socijalni rad orijentiran na kriterijima 'utrživosti' socijalno 'neosjetljivima' i riskira li da više ne možemo direktno reagirati na bijedu, zanemarivanje i nepravdu?«.

⁷ *socijalne vrijednosti nositelja interesa*

⁸ *vrijednosti dionika*

»NORMATIVNA TRANSDISCIPLINARNOST« I GENERIČKI PRISTUP KAO SREDIŠNJI ASPEKTI METODSKE ORIJENTACIJE DJELOVANJA

Bitna funkcija socijalnog rada je ponuditi pojedincima i zajednicama uporište onda kada nema konteksta socijalne sigurnosti odnosno kada je ona nestala. Po čemu se u stručnom radu prepoznaje da su »odluke i postupak prikladno socijalno usmjereni«? U socijalnom radu prirodno nailazimo na metodske izazove koji su ne samo deskriptivne nego i normativne prirode. Tako se na primjer »potreba« i »opravdanost potrebe« ne mogu znanstveno opisati ili objasniti bez korištenja vrednovanja i normi, koje - etički, politički, pravno, civilno - određuju potrebu, odnosno tumače opravdanost potrebe. Socijalni rad je neraskidivo povezan s vrijednosnim orijentacijama i u teorijskoj i praktičnoj raspravi zahtijeva njihovu transparentnost. Vrijednosti individualne socijalne skrbi uz opažanje ranjivosti i vlastite kompetencije te vrijednosti strukturnog razvoja i održavanje integracije uz opažanje zadovoljavajuće društvene povezanosti svaki put treba ponovno reflektirati i konkretizirati u »okoline« socijalnog događanja koja se mijenjaju tijekom vremena.

Ni društveni uvjeti koji se stalno mijenjaju, životne situacije i potrebe primatelja socijalnog rada, ali ni profesionalni odgovori, odnosno metodski načini postupanja, nikada nisu statični. Socijalni rad je zbog svoje kompleksnosti, naime »teorije i prakse uspješnog i neuspješnog života i svakodnevnog oblikovanja egzistencije pojedinih ljudi, obitelji i socijalnih grupa kao i njihovog suživota u našem društvu pod danim i promjenjivim ekonomskim, političkim, kulturnim i komunikativnim uvjetima« (definicija Njemačkog društva za socijalni rad, citat prema Hellmann, 1999.), ovisan o spoznajama iz srodnih znanosti (medicina, psihologija, sociologija, ekonomija, itd.). Pitanje koje se pritom postavlja socijalnom radu kao profesiji jest da li se socijalni rad vidi i shvaća kao objekt ovih srodnih disciplina, i realizira li se pod dominacijom pojedinih koncepata pojašnjenja i djelovanja ovih pojedinih disciplina, odnosno podređuje li se u praksi predstavnicima ovih profesija (»mediciniziranje« socijalnog rada, »terapeutiziranje«, »ekonomiziranje«, itd.).

U znanosti o socijalnom radu sve se više diskutira o konceptu »transdisciplinarnosti« radi uređenja i povezivanja različitih izvora znanja (Kleve, 2003.). Transdisciplinarnost je »refleksivni princip« koji prilazi problemima uklanjajući granice pojedinih disciplina. Pri tome se problemi ne obrađuju iz gledišta pojedine discipline - ovo bi više bio uobičajeni interdisciplinarni način postupanja - već se problemi definiraju i rješavaju neovisno o disciplinama. Zadaci socijalnog rada u svojim mnogostrukim i dubinskim povezanostima s drugim disciplinama najčešće dopiru daleko iznad stvarnih mogućnosti djelovanja kojima se socijalni rad može posvetiti. Diskursi i refleksije prakse, kao i oni uključenih znanosti, međusobno se oplođuju u procesu transdisciplinarne »ko-evolucije« i tako omogućuju

H. Karlusch: Aktualne metode orijentacije djelovanja u socijalnom radu

inovativno djelovanje orijentirano na rješavanje problema. Vrlo znanstveno utemeljena »kompetencija širine« može biti upravo zaštitni znak metodskog djelovanja socijalnog rada, koji time olakšava i omogućava transdisciplinarno vođeno razmišljanje i djelovanje. Transdisciplinarnost treba »rješavati probleme koji se ne mogu riješiti izoliranim trudom, no s time nije povezan zahtjev za potpunim rješavanjem ovih problema jednom zauvijek.« (Mittelstraß, 2001.).

U socijalnom radu treba upozoriti na ograničenost metoda. »Socijalno-profesionalno savjetovanje« odvija se s korisnicima u najrazličitijim problematičnim situacijama, ali i s djelatnicima u timskim savjetovanjima, s predstavnicima iz različitih profesija i disciplina na tretmanskim konferencijama⁹ pomagača, na tretmanskim konferencijama u lokalnim zajednicama itd. Socijalni rad djeluje s dvostrukim fokusom: individualno ponašanje i društveni odnosi. Temeljna kompetencija socijalnog rada je uz svu moguću specijalizaciju što šire shvaćen metodski pristup kako je opisan u američkom pojmu »*generic approach*«, a koji se predstavlja u »metodski integrativnim« i »cjelovitim« teorijama djelovanja (Pincus i Minahan, 1980.; Staub-Bernasconi, 1983.) čija se recepcija u njemačkom govornom području čini samo djelomično uspjelom (Mühlum, 1999.). Međunarodnu aktualnost ovog shvaćanja metodskog socijalnog rada potvrđuje Charles Zastrow: »Socijalnom radniku potrebno je školovanje i stručnost u širokom rasponu područja kako bi mogao učinkovito raditi s problemima s kojima se suočavaju pojedinci, grupe, obitelji i šira zajednica. Dok većina profesija postaje sve specijaliziranija (na primjer, skoro svi liječnici sada se specijaliziraju u jednom ili dva područja), socijalni rad nastavlja naglašavati generički (široki) pristup. Praksa socijalnog rada usporediva je sa starom, sada sve rjeđom praksom opće medicine. Liječnik opće prakse školovao se kako bi tretirao široki raspon uobičajenih medicinskih problema na koje ljudi nailaze...«.

Time se pokazuje ključna specifičnost metode kompetencije u socijalnom radu. Dok se druga zanimanja odlikuju specijalizacijom, socijalni rad mora sačuvati svoj široki pristup i prilagoditi, poboljšati, produbiti i usavršiti svoju kompetenciju širine utemeljenu na znanju i vještinama, fleksibilno i transdisciplinarno u reakciji na »fluktuirajuće« pristupanje problema.

LITERATURA

1. Antonovsky, A. (1997). **Salutogenese. Zur Entmystifizierung der Gesundheit.** DGVT, Tübingen.

⁹ Pod pojmom »tretmanska konferencija« podrazumijevaju se susreti čiji je cilj planiranje i/ili praćenje provođenja procesa planirane promjene u kojem sudjeluju svi uključeni - nositelji pojedinih aktivnosti i naravno korisnik (opaska urednice).

2. Galuske, M. (1998). **Methoden der Sozialen Arbeit. Eine Einführung.** Weinheim/München: Juventa.
3. Giovanelli-Blocher, J. (1983). **Soll ich meines Bruders Hüter sein?** Vereinigte Schule für Sozialarbeit Bern.
4. Hellmann, V. (1999). Sozial-arbeitswissenschaft und Professionalisierung. Deutsche Gesellschaft für Sozialarbeit (DGS) (www.dgsinfo.de/mit17.shtml).
5. Herriger, N. (2002). **Empowerment in der Sozialen Arbeit.** Stuttgart: Kohlhammer.
6. Hinte, W. & Springer, W. (1987). Personale Kompetenzen und pro-fessionelles Handeln. U: **Neue praxis** 6/87. München: Luchterhand.
7. Hollstein, W. & Meinhold, M. (1973). **Sozialarbeit unter kapitalistischen Produktionsbedingungen.** Frankfurt/Main: Fischer-verlag.
8. Kamphuis, M. (1963). **Die persönliche Hilfe in der Sozialarbeit unserer Zeit.** 4. Auflage. Stuttgart: Enke-Verlag.
9. Keupp, H. (1990). Gemeinde-psychologie. U: Speck, O. & Martin, K. R. (ur.); **Handbuch der Sonderpädagogik** Bd. 10. Berlin.
10. Kleve, H. (2003). **Die postmoderne Theorie Sozialer Arbeit.** U: **Neue praxis** 3-4/2003, München: Luchterhand.
11. Kruger, G. (1999). Ist soziale Gruppenarbeit marktfähig? **Stand-punkt: sozial** 3/99, S. 27-31. Hamburg: Hochschule für Angewandte Wissenschaft.
12. Mittelstraß, J. (2001). **Wissen und Grenzen. Philosophische Studien.** Frankfurt am Main: Suhr-kamp.
13. Muhlum, A. (1994). Zur Notwendig-keit und Programmatik einer Sozial-arbeitswissenschaft. U: Wendt, R. (ur.); **Sozial und wissenschaftlich arbeiten.** Freiburg: Lambertus.
14. Muhlum, A. (1999). Beratung als Kompetenz Sozialer Arbeit: informierend problemlosend, behandelnd. Jahres-tagung der Deutschen Gesellschaft für Sozialarbeit (www.deutsche-gesell-schaft-fuer-sozialarbeit.de/muehlum.shtml).
15. Müller, W. C. (1992). **Wie Helfen zum Beruf wurde.** Weinheim-Basel: Beltz.
16. Pauls, H. (2004). **Klinische Sozialarbeit. Grundlagen und Methoden psycho-sozialer Behandlung.** Weinheim-München: Juventa.
17. Peters, H. (1973). Die misslungene Professionalisierung der Sozialarbeit. U: Otto/Utermann (ur.); **Sozialarbeit als Beruf. Auf dem Weg zur Professionalisierung?** München: Juventa.
18. Pincus, A. & Minahan, A. (1980). Ein Praxismodell der Sozialarbeit. U: Specht, H. & Vickery, A. (ur.); **Methoden-Integration in der Sozialarbeit.** Freiburg: Lambertus.
19. Power, M. (1997). **The Audit Society.** Oxford University Press.
20. Rogers, C. R. (2000). Entwicklung der Persönlichkeit: Psychotherapie aus der Sicht eines Therapeuten. Stuttgart: Klett-Cotta.

H. Karlusch: Aktualne metodske orijentacije djelovanja u socijalnom radu

21. Simon, M. (1975). Probleme der Professionalisierung der Sozialarbeit in Österreich. U: **Nachrichtendienst** 12/1975, S. 1- 15, Deutscher Verein für öffentliche und private Fürsorge Frankfurt/Main.
22. Staub-Bernasconi, S. (1983). Ein ganzheitliches Methodenkonzept. U: Staub-Bernasconi et al. (ur.); **Theorie und Praxis der sozialen Arbeit**. Bern: Haupt.
23. Staub-Bernasconi, S. (1995). **Systemtheorie, soziale probleme und soziale Arbeit**. Bern: Haupt.
24. Tandler, J. (1930). Richtlinien für die Anstaltsfürsorge. U: Eos, Zeitschrift für Heilpädagogik. Deutscher Verlag für Jugend und Volk. Wien.
25. Schmidt-Grunert, M. (1999). Methoden in der Sozialen Arbeit- zwischen Bevormunden und Aushadeln. U: **Standpunkt: sozial** 3/99. Hochschule für Angewandte Wissenschaften Hamburg.
26. Stark, W. & Trojan, A. (1996). Laiensysteme und Selbsthilfe. U: U. Walter/ W. Paris (Hrsg.) **Public Health**. Gesundheit im Mittelpunkt (S. 330-334). Meran: Alfred & Sohne.
27. Wendt, W. R. (1992). Das Unterstützungsmanagement als Muster in der methodischen Neuorientierung der Sozialarbeit. U: **Soziale Arbeit** 2/92, dzi, Berlin.
28. Wendt, W. R. (1998). Wirtschaften müssen wir allemal, Ökonomie ist kein Gegner - Soziale Arbeit hat sie nötig. U: **Blätter der Wohlfahrtspflege** 11+12/98.
29. Wilfing, H. (2005). Curriculumentwicklung »Klinische Sozialarbeit« Fachhochschule Campus Wien.
30. Zastrow, C. (1993). **Introduction to Social Work and Social Welfare**. Brooks-Cole Publishing Company, Pacific Grove California, S. 41 f.

Prevela: Tanja Pantić

